

Η πρώτη Εργατική Πρωτομαγιά το 1894

■ ΤΟΥ Γιάννη Κορδάτου*

Το 1894 για πρώτη φορά στην Ελλάδα γιορτάζεται η Εργατική Πρωτομαγιά απ' όλους τους σοσιαλιστές μαζί (1). Τη χρονιά αυτή ήρθε στην Αθήνα κι ο Δρακούλης και πήρε μέρος στην εργατοσοσιαλιστική συγκέντρωση της Πρωτομαγιάς.

Η κίνηση που έγινε από τους σοσιαλιστικούς ομίλους για το γιορτασμό της Πρωτομαγιάς έβαλε την αστυνομία και την εισαγγελία σε τρεχάματα. Κι αυτές οι εφημερίδες της Αθήνας από την προπαγάνδα που είχε γίνει αναγκάστηκαν ν' αναγγείλουν τη συγκέντρωση.

Έτσι η *Ακρόπολις* του Γαβριηλίδη στο πρωτομαγιάτικο φύλλο της έγραφε:

«Σήμερα την 5 μ.μ. θα γίνη εν τω Σταδίω (2) η συγκέντρωσις των εν Αθήναις και Πειραιεί σοσιαλιστών. Την ανάπτυξιν των άρχων του σοσιαλισμού θα κάμη ο κ. Πλ. Δρακούλης. Από της χθες εκυκλοφόρησεν εις τας οδούς μακροσκελής έκκλησις προς τους εργάτας, εν η δι' επαναστατικού ύφους καλείται και ο λαός να συμμετάσχη της διαδηλώσεως. Μία τοιαύτη έκκλησις περιελθούσα εις τας χείρας του Φρουράρχου απεστάλη εις την Εισαγγελίαν. Η αστυνομία αφ' έτερου έλαβε τα κατάλληλα μέτρα προς ήρεμον διεξαγωγήν της συγκεντρώσεως.»

Πραγματικά από τις τέσσερες το απόγευμα μαζεύτηκε πολύς εργατικός κόσμος στο Στάδιο και μάλιστα πολλές (3) γυναίκες. Η συγκέντρωση αυτή έκανε μεγάλη εντύπωση και πείραξε στα νεύρα όχι μόνο την αστυνομία μα και την κυβέρνηση.

Να πώς περιγράφει η συντηρητική *Εφημερίς* του Κορομηλά την πρώτη ελληνική σοσιαλιστική επίδειξη:

«Η χθεσινή συνάθροισις των σοσιαλιστών εν τω Σταδίω

– Πόσοι ήσαν. – Τίνες ωμίλησαν. – Αστυφύλακες σοσιαλισταί. — Το συνταχθέν ψήφισμα χθες από της 4ης ώρας μ.μ., ως προεκηρύχθη, ήρξαντο να συναθροίζονται εν τω παρά το Στάδιον χώρο οι αποτελούντες το σοσιαλιστικόν σώμα εν Ελλάδι. Με τους σοσιαλιστάς προσήρχοντο και απλοί θεαταί, πολλά δε οικογένεια κατέλαβον τας διεσπαρμένας τράπεζας του μικρού καφενείου. Η πληθώρα του ωραίου φύλου εδείκνυεν ότι δεν υπήρχε φόβος ταραχών, αλλ' η αστυνομία και η μοιραρχία παραβλέπουσα το οιωνοσκοπίον έθεσαν αστυφύλακας υπό αστυνόμους και έφιππον δύναμιν χωροφυλάκων.

– Περί την 6ην ώρα μ.μ. άπας ο χώρος του Σταδίου εκαλύφθη υπό ποικίλου κόσμου ανδρών, γυναικών και παιδών, μεταξύ των οποίων διακρίνοντο 50-60 περίπου σοσιαλισταί, πάντες τίμιοι και φιλόπονοι εργάται, φέροντες ερυθράς κογκάρδας επί του στήθους. Κατά τον χρόνον της συναθροίσεως εθεάθησαν αστυφύλακες τίνες εκ των διαταχθέντων όπως επιβλέψωσι την τάξιν, διανέμοντες κρυφίως διακηρύξεις εις το πλήθος των θεατών, ερωτώμενοι δε

Ο γιορτασμός της Πρωτομαγιάς, όπως ήταν φυσικό, όχι μόνο σχολιάστηκε από τον τύπο, αλλά και τρομοκράτησε την άρχουσα τάξη. Στα γραφεία των κομμάτων γίνανε πολλές συζητήσεις και όλοι συμφωνήσανε πως έπρεπε να χτυπηθεί το κακό

περί τούτων απήντων σιγανά, ώστε να μη δύναται να τους ακούη τρίτος “τι να κάνωμε, μπλέξαμε και ‘μεις”. Το γεγονός παρήγαγε βαθείαν αίσθησιν.»

Πρώτος μίλησε ο Πλ. Δρακούλης. Ο λόγος του ήταν «συνετός». Έκανε μάλλον διάλεξη πάνω στο ιστορικό της εργατικής πρωτομαγιάς. Δεύτερος μίλησε ο Στ. Καλλέργης. Ο λόγος του ήταν πολεμικός και γεμάτος μίσος κατά της πλουτοκρατίας. Με τη δυνατή φωνή του ανάπτυξε το σοσιαλιστικό πρόγραμμα που για πρώτη φορά ακούστηκε σε δημόσιο τόπο. Να μια περικοπή από το λόγο του:

«Ποιοι είμεθα και τι θέλομεν; Είμεθα σοσιαλισταί και θέλομεν επί του παρόντος την βελτίωσιν της θέσεως των εργατών και την διάδοσιν της ιδέας της εντελούς χειραφετήσεως αυτών εν τω μέλλοντι. Διά την επιτυχίαν δε του σκοπού μας θα ζητήσωμεν κατ' αρχάς με ειρηνικά μέσα, εάν δε δεν το κατορθώσωμεν, διά πάσης θυσίας θα φροντίσωμεν να πραγματοποιήσωμεν τους σκοπούς μας...»

Ύστερα μίλησε ο Ευάγγελος Μαρκαντωνάτος, φοιτητής της Νομικής. Ο Μαρκαντωνάτος στο λόγο του ήταν φωτιά και λαύρα. Και τελευταίος ο Δ. Γραμματικός που τόνισε κυρίως την ανάγκη της μόρφωσης. «Πρέπει, είπε, να μορφωθούμε. Αν δεν μορφωθώ ο εργάτης, δεν μπορεί να ξυπνήσει. Χωρίς μόρφωση δεν γίνεται τίποτε.»

Αν πάμε εξήντα χρόνια πίσω, θα ιδούμε πως δεν ήταν μικρό πράμα η πρώτη αυτή ομαδική σοσιαλιστική επίδειξη.

Να τώρα και το ψήφισμα που έγινε δεχτό από τη συγκέντρωση. Το παίρνουμε από την Εφημερίδα του Κορομηλά (φ. 2 του Μάη 1894) μαζί με τα σχόλιά της:

«Οι διεθνείς σοσιαλισταί και οι εργάται Αθηνών-Πειραιώς

Προς την Κυβέρνησιν της Ελλάδος Συνελθόντες σήμερα την 1ην Μαΐου του 1894 έτους, ημέραν Κυριακήν και ώραν 5ην μ.μ. πάντες οι διεθνείς Σοσιαλισταί και εν γένει πάντες οι υπό μισθόν ευρισκόμενοι και πάσχοντες εργάται Αθηνών-Πειραιώς, αποφασίζομεν και ψηφίζομεν τα έξης:

α/ Την Κυριακήν να κλειώνται τα καταστήματα καθ' όλην την ημέραν και οι εργάται ν' αναπαύωνται.

β/ Οι εργάται να εργάζονται επί 8 ώρας την ημέραν και ν' απαγορευθή η εργασία εις τους ανηλικούς.

γ/ Να απονέμεται σύνταξις εις τους εκ της εργασίας παθόντας και καταστάντας ανικάνους προς συντήρησιν εαυτών και της οικογενείας των.

δ/ Να καταργηθώσιν αι θανατικοί εκτελέσεις.

ε/ Να καταργηθή η διά χρέη προσωπική κράτησις και

στ/ Ανατίθεται εις τους διευθυντάς των σοσιαλιστικών εφημερίδων η επίδοσις του παρόντος ψηφίσματος εις την Κυβέρνησιν, επί τη βάσει του οποίου παρακαλείται αυτή να συντάξη νομοσχέδια και υποβάλη ταύτα εις την Βουλήν προς ψήφισιν κατά την αμέσως συγκληθησομένην αυτής σύνοδον. Αθήναι, 1η Μαΐου 1894»

Ακούστε τώρα και τη συνέχεια. Μερικές μέρες πιο ύστερα ο Καλλέργης, την ώρα που συνεδρίαζε η Βουλή, από το δημοσιογραφικό θεωρείο άρχισε να διαβάζει το ψήφισμα της Πρωτομαγιάς.

Αυτό έφτασε. Άμα ακούστηκε η φωνή του μέσα στην «ιερά αίθουσα» αστραπή διαδόθηκε πως από τα θεωρεία οι αναρχικοί θα ρίξουν μπόμπες.

— Ου, οι αναρχικοί!

— Μπόμπες!

— Φευγάτε!

— Θε μ', Παναγία μ'...

Τέτοιες κραυγές απόγνωσης ακούστηκαν μέσα στη Βουλή.

Και πατείς με πατώ σε όλοι οι «πατέρες του έθνους», σαν παλαβοί, καβαλίκεψαν τα καθίσματα και τρέχανε να βγουν έξω. Ο πρόεδρος τα 'χασε κι αυτός. Θέλει να χτυπήσει το κουδούνι για να επαναφέρει την τάξη, μα τα χέρια του τρέμουν. Ωστόσο ο Καλλέργης ξακολουθεί να διαβάζει. Η μπόμπα του είναι το εργατικό ψήφισμα της Πρωτομαγιάς. Σε λίγο όμως τα θεωρεία περικυκλώθηκαν από στρατό. Κι ο Καλλέργης «συλλαμβάνεται». Τη στιγμή εκείνη δε χάνει το θάρρος του και χτυπώντας το πόδι του στο πάτωμα φώναξε: Ζήτω ο Σοσιαλισμός. Όταν από κάμποση ώρα βρέθηκε κλεισμένος στο αστυνομικό μπουντρούμι, ο χωροφυλακίστικος βούρδουλας έδρασε πλουσιοπάροχα πάνω στην πλάτη του.

Ο Καλλέργης όμως με πίστη και φανατισμό τα υποφέρει όλα.

Όταν τον πήγανε στην ανάκριση, δεν τα 'χασε και στην ερώτηση του ανακριτή «ποια είναι η πατρίς σου» απαντάει: «Όλος ο κόσμος είναι η πατρίδα μου και όλοι οι άνθρωποι αδελφοί μου.»

Αυτή του η απάντηση του κόστισε δώδεκα μέρες φυλακή.

Όμως διατυπώθηκε ενάντιά του και μια άλλη κατηγορία: «επί προκλήσει του λαού εις στάσιν». Την κατηγορία αυτή την στήριξε η εισαγγελία στο λόγο που είχε βγάλει στην εργατική συγκέντρωση της Πρωτομαγιάς. Ο γιορτασμός της Πρωτομαγιάς, όπως ήταν φυσικό, όχι μόνο σχολιάστηκε από τον τύπο, αλλά και τρομοκράτησε την άρχουσα τάξη. Στα γραφεία των κομμάτων γίνανε πολλές συζητήσεις και όλοι συμφωνήσανε πως έπρεπε να χτυπηθεί το κακό. Η κυβέρνηση μάλιστα πήρε κι ένα έγγραφο από τη «Διεθνή υπηρεσία διώξεως των αναρχικών», με το οποίο της ζητούσαν κατάλογο και φωτογραφίες Ελλήνων αναρχικών. Η κυβέρνηση δεν ξέρουμε τι απάντησε στην «Υπηρεσία» αυτή, ξέρουμε όμως πως άρχισαν στις 21 του Μάη (1894) ανακρίσεις και διώξεις.

* Απόσπασμα από το βιβλίο του Γιάννη Κορδάτου «Ιστορία του ελληνικού εργατικού κινήματος»

Παραπομπές

1) Η Πρωτομαγιά γιορτάστηκε και το 1893 από τους καλλεργικούς στις Στήλες του Ολυμπίου Διός. Ο Κεντρικός Σοσιαλιστικός Σύλλογος είχε βγάλει και προκήρυξη και είχε ορίσει και επιτροπή για την οργάνωση του γιορτασμού από τον Αλεξ. Ματιάτο και τον Τ.Α. Ελευθερίου.

2) Τότε δεν είχε γίνει ακόμα το σημερινό μαρμαρόχτιστο στάδιο.

3) Η Ακρόπολις λογαριάζει τους συγκεντρωθέντες σε χίλιους. Άλλες εφημερίδες σε λιγότερους κι άλλες σε περισσότερους.